

Лариса БАРИЧ-ТІНОВСЬКА
*аспірантка кафедри публічного
управління та публічної служби,
Інститут державного управління
НУ «Львівська політехніка»*

ІННОВАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ГРОМАДИ ДЛЯ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ

Процес децентралізації публічного управління стимулює місцеву владу акумулювати всі наявні фінансові, людські, природні ресурси та застосовувати інноваційні управлінські підходи з метою забезпечення позитивної динаміки місцевого економічно-соціального розвитку та забезпечення спроможності територіальних громад.

На завершення другого етапу реформи децентралізації в Україні (2020-2021 роки) сформовано 1469 територіальних громад, які покривають всю територію країни. Одним з пріоритетних завдань реформи є забезпечення формування цих громад як спроможних, самодостатніх та здатних надавати якісні адміністративні та соціальні послуги відповідно до принципу їх максимальної доступності до споживачів.

Далі наведені основні інструменти для забезпечення сталого розвитку територіальної громади, мешканці якої усвідомлюють свої права на здійснення місцевого самоврядування та прагнуть покращення середовища, в якому вони проживають.

Стратегічні документи громади, які містять інноваційні інструменти місцевого розвитку:

- Статут територіальної громади;
- Стратегія розвитку територіальної громади;
- Інвестиційний паспорт громади;
- Комплексний план просторового розвитку територіальної громади.

Вещевказані документи є мультиплікаторами місцевого соціально-економічного розвитку, тобто забезпечують залучення додаткових фінансових ресурсів і посилення впливу громадянського суспільства на процеси вироблення і впровадження публічних рішень в обсязі більшому, ніж ефект від прямого вкладання коштів.

Інструменти місцевого розвитку прямого інвестування:

- Партисипативне або учасницьке бюджетування;
- Проєкти місцевого/регіонального розвитку.

Статут територіальної громади – є механізмом забезпечення участі мешканців у процедурі прийняття управлінських рішень. Хоча законодавством не зобов'язано територіальні громади приймати свої статути, статут є єдиним документом, що ухвалюється на місцевому рівні, яким визначається порядок проведення загальних зборів жителів громади та реалізації місцевих ініціатив.

Міністерством розвитку громад та територій України спільно з неурядовими експертами створено методичні рекомендації, що мають значно полегшити громадам завдання розвитку форм прямого народовладдя. Статут призначений для того, щоб підтримувати, зберігати та розвивати ті історичні, національно-культурні, соціально-економічні та інші особливості здійснення місцевого самоврядування, які властиві відповідній територіальній громаді [5].

З метою становлення та розвитку інститутів громадянського суспільства у статуті територіальної громади обов'язково має бути прописано форми безпосередньої участі у вирішенні питань місцевого значення, а саме:

- 1) місцеві вибори;
- 2) місцевий референдум;
- 3) загальні збори громадян за місцем проживання;
- 4) місцеві ініціативи;
- 5) громадські слухання;
- 6) звернення громадян до органів і посадових осіб місцевого самоврядування, у тому числі у форматі електронної петиції;
- 7) консультації з громадськістю;
- 8) участь у консультативно-дорадчих органах, утворених при органах місцевого самоврядування;
- 9) участь у роботі контрольно-наглядових органів юридичних осіб публічного права, утворених за рішенням Ради;
- 10) участь у розподілі коштів місцевого бюджету через створення проєктів для покращення розвитку територіальної громади та/або голосування за них (громадський бюджет, бюджет місцевих проєктів);
- 11) участь у створенні та діяльності органів самоорганізації населення;
- 12) інші форми участі, передбачені законодавством.

Залучення інвестицій, у тому числі від структур ЄС та інших міжнародних донорів, прямо залежить від наявності статуту громади. Донори вважають, що статут є не лише візитівкою, а одним з показників спроможності громади для саморозвитку.

Стратегія розвитку територіальної громади – документ стратегічного планування державної регіональної політики, що визначає на довгостроковий період (7 років) стратегічні та оперативні цілі, завдання для сталого економічного і соціального розвитку територіальної громади, та який розробляється з урахуванням положень Закону України «Про засади державної регіональної політики». Методичні рекомендації, розроблені Міністерством розвитку громад та територій України у жовтні 2021 року, визначають порядок розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання реалізації стратегій розвитку територіальних громад, зокрема із впровадженням RBM-підходів (управління, орієнтоване на результат) [3].

Інновацією в розробці стратегії розвитку територіальної громади є експертні рекомендації щодо створення бренду громади як маркетингового інструменту просування візії мешканців своєї унікальності та ідентичності, місії і сталого розвитку) [1].

Інвестиційний паспорт громади – це необхідний документ для території, яка зацікавлена в залученні інвестицій, як внутрішніх так і закордонних. Інвестиційний паспорт є ключовим маркетинговим інструментом громади. Завдання цього документа – сформуванню позитивний імідж території в очах потенційних інвесторів і максимально ефективно проінформувати зовнішнє бізнес-середовище про інвестиційні можливості території. Інвестиційний паспорт, як маркетинговий інструмент інвестиційної політики громади або регіону, виконує чітко визначену задачу просування на зовнішній рівень – до потенційних зовнішніх інвесторів. Інвестиційний паспорт – комплексний інформаційний бюлетень, розрахований на потенційних інвесторів. Розробляючи паспорт, необхідно ідентифікувати і проінвентаризувати всі можливі ресурси, які знаходяться на території громади.

Комплексний план просторового розвитку територіальної громади - це документ, який дає можливість перетворити бачення щодо майбутнього громади в інструмент управління її розвитком.

Він вирішує у межах території усієї громади питання:

- визначення функції території;
- забезпечення соціальною, транспортною та інженерною інфраструктурою;
- формування сприятливого середовища для мешканців;
- створення умов для розвитку місцевого бізнесу та залучення інвестицій.

Міністерством розвитку громад та територій України 12.11.2021 розроблено «Методичні рекомендації щодо розроблення Комплексних планів просторового розвитку території територіальної громади та інших видів містобудівної документації на місцевому рівні» [4].

Партисипативне або учасницьке бюджетування – інструмент прямої демократії, за допомогою якого громадяни беруть участь у прийнятті рішень щодо розподілу бюджетних коштів (громадський бюджет, шкільний бюджет тощо).

Проекти місцевого розвитку, які фінансуються з місцевих бюджетів.

Як приклад, на Львівщині прийнята Комплексна програма регіонального розвитку Львівщини на 2021 – 2025 роки (далі – Програма), яка зорієнтована на комплексне вирішення актуальних проблем соціально-економічного розвитку та підтримку ініціатив 73 територіальних громад області, визначених Стратегією розвитку Львівської області на період 2021 – 2027 років, Планом заходів з її реалізації на 2021 – 2023 роки та розвитку міжмуніципального і міжрегіонального співробітництва шляхом розробки та впровадження проєктів на відповідних територіях із залученням ресурсів місцевих бюджетів різних рівнів, спонсорських та інших небюджетних ресурсів [2].

Відповідно до мети і завдань Програма реалізується за трьома напрямками:

- Конкурс проєктів місцевих ініціатив;
- Конкурс проєктів регіонального розвитку;
- Реалізація стратегічних (розвиткових) проєктів.

Ключовим фактором оцінювання сталості проєктів місцевого розвитку є його відповідність стратегічним документам розвитку на рівні держави, регіону, громади а також галузевим стратегіям і програмам.

Програми місцевого/регіонального розвитку, які фінансуються з державного бюджету, а саме з ДФРР, Державного дорожнього фонду, Держфонду охорони

навколишнього середовища, Програми секторальної підтримки ЄС, субвенції з ДБ на соціально-економічний розвиток окремих територій, субвенції з ДБ на розвиток мережі ЦНАП, субвенції з ДБ на підведення Інтернету в сільській місцевості.

Проекти місцевого/регіонального розвитку, які фінансуються за кошти міжнародних донорів.

Поміж численних програм міжнародної донорської допомоги особливу увагу слід привернути до Проєкту «Підвищення ефективності роботи і підзвітності органів місцевого самоврядування» («Говерла»). Проєкт «Говерла» має намір сприяти Уряду України у просуванні та здійсненні реформи децентралізації шляхом підтримки органів місцевого самоврядування. Це один з найбільших проєктів USAID, який має бюджет 74 млн. дол. США і виконується компанією «DAI Global LLC» з березня 2021 по березень 2026 року.

Так, з листопада 2021 року у рамках Проєкту «ГОВЕРЛА», стартував конкурс «Швидке покращення публічних послуг», який стосувався виключно 25 громад Львівської, Полтавської та Волинської областей і передбачав закупівлю обладнання для прозорості діяльності органів місцевого самоврядування та широкого доступу мешканців громади до процедури прийняття та реалізації управлінських рішень.

Заплановані результати Проєкту «Говерла»:

1) сформована ефективна правова основа для здійснення децентралізації, включаючи секторальну та фіскальну;

2) територіальні громади, які здатні реалізовувати нові повноваження, включаючи управління персоналом, адміністрування і фінансову прозорість;

3) покращена якість послуг;

4) побудована система, яка забезпечує належне фінансування регіональних органів влади (області, району та територіальних громад);

5) зміцнені інструменти місцевого економічного розвитку;

6) побудована більш ефективна співпраця органів влади різних рівнів;

7) підвищена обізнаність й участь громадян у бюджетуванні, плануванні та прийнятті рішень щодо послуг в громадах.

Підводячи підсумки, слід зазначити, що використання всіх вищенаведених інструментів місцевого розвитку необхідно використовувати комплексно, максимально долучаючи громадськість до процедури вироблення та прийняття управлінських рішень публічного характеру. Це стане запорукою успішної реалізації стратегічних цілей територіальної громади, ефективного використання її економічного потенціалу і людського капіталу та досягнення сталого розвитку території.

Список використаних джерел

1. «Брендинг і маркетинг територій» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pleddg.org.ua/wp-content/uploads/2019/03/pleddg-a3-v3-c.pdf>.

2. Комплексна програма регіонального розвитку Львівщини на 2021 – 2025 роки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://lvivoblrada.gov.ua/programi-2021-2025-rokiv>.

3. Методичні рекомендації щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання реалізації стратегій розвитку територіальних громад. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2021/10/metodychni-rekomendacziyi-shhodo-poryadku-rozroblennya-zatverdzhennya-realizacziyi-provedennya-monitoryngu-ta-oczinyuvannya-realizacziyi-strategij-rozvytku-terytorialnyh-gromad.pdf>.

4. Методичні рекомендації щодо розроблення комплексних планів просторового розвитку території територіальної громади та інших видів містобудівної документації на місцевому рівні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2021/11/metodychni_rekomendacii.pdf.

5. Примірний статут територіальної громади. [Електронний ресурс]. – Режим доступ : <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2018/09/Primirniy-Statut-teritorialnoyi-gromadi.pdf>.

Отримано редакційною колегією: 29.03.2022.